

Orientacions i solucionari

UNITAT 1. El text expositiu

ESTRUCTURA DE LA INFORMACIÓ

Activitat 1 (pàgina 11)

Paràgraf de causa / efecte	
L'acció de la nova dinastia borbònica, les idees dels il·lustrats i, sobretot, l'impuls per a proporcionar un millor governament i una època de pau relativa, van donar lloc a Espanya a un període de creixement econòmic durant el segle XVIII.	
Fet	Espanya va viure un període de creixement econòmic durant el segle XVIII.
Causes	<ol style="list-style-type: none">1. L'actuació de la dinastia borbònica.2. Les idees dels il·lustrats.3. El millor governament.4. Una època de pau relativa.
Element lingüístic que explicita l'esquema	<i>van donar lloc a...</i>

Paràgraf de causa / efecte	
L'estil gòtic penetra a la península Ibèrica amb un cert endarreriment respecte d'altres indrets d'Europa. Aquest desfasament cal atribuir-lo no solament a l'arrelament del romànic (forta implantació dels benedictins cluniacencs); també a la crisi i l'estancament de la reconquesta arran de la invasió almoràvit.	
Fet	L'estil gòtic penetra amb un cert endarreriment respecte d'altres indrets d'Europa.
Causes	<ol style="list-style-type: none">1. Arrelament del romànic, per la forta implantació dels benedictins.2. L'estancament de la reconquesta arran de la invasió almoràvit.
Element lingüístic que explicita l'esquema	<i>Aquest desfasament cal atribuir-lo...</i> Observem que la relació de causa / conseqüència no sempre s'indica mitjançant un connector; també poden emprar-se verbs amb un valor semàntic determinat, o bé un procediment anafòric, en aquest cas, <i>aquest desfasament</i> combina un procediment gramatical de manteniment de la referència (el demostratiu amb valor anafòric) i un procediment lèxic (la nominalització que reprén tota l'oració anterior).

Activitats 2, 3, 4 i 5 (pàgina 12)

Resposta oberta.

Activitat 6 (pàgina 13)

Text 1

El **tema** del text són les funcions dels llenguatge. L'**estructura** és enumerativa, formada per un primer paràgraf organitzador que introdueix el tema i el nombre d'elements de la llista que es descriurà a

continuació. Cada element ocupa un paràgraf independent. Els recursos que ajuden a identificar l'estructura informativa són dos: la divisió en paràgrafs i l'ús de connectors gràfics (la numeració i l'ús de la negreta per a destacar el tema de cada paràgraf). Un **títol** possible seria: «Les funcions del llenguatge».

Text 2

El **tema** del text són les característiques de l'escultura romànica i de la gòtica. L'**estructura** que organitza la informació és la de comparació per contrast. El primer paràgraf inclou la frase organitzadora que avança el contingut del paràgraf següent. El segon és un paràgraf de comparació/contrast mitjançant descripcions contraposades: cada tret es contrasta amb el tret corresponent de l'altre objecte amb què es compara (la descripció de cada tret del clima continental va immediatament acompanyada del contrast amb el tret corresponent del clima oceànic). Hi observem l'ús dels marcadors de canvi de tema (*quant a, pel que fa a*) que introdueixen cada tret que serà objecte de comparació. D'altra banda, els connectors de contrast (*per contra, a diferència de, mentre que*) tenen la funció d'oposar els trets corresponents a cada objecte de la comparació. Un **títol** possible seria: «Escultura romànica i gòtica. Comparació».

Text 3

El **tema** del text és el creixement de les ciutats valencianes durant la dècada dels seixanta. L'**estructura** que organitza la informació és la de causa/conseqüència. El primer paràgraf descriu la conseqüència o efecte (el procés de creixement de les ciutats); els paràgrafs segon i tercer en presenten les causes (la industrialització i el turisme). Un **títol** possible seria: «Causes del creixement urbà valencià als anys seixanta».

Text 4

El **tema** del text és l'envelliment de la població espanyola. L'**estructura** que organitza la informació és la de problema/solució. Les dues primeres oracions presenten el problema: l'envelliment de la població provocarà canvis en l'assistència social. L'última oració presenta les dues solucions que s'expliciten: polítiques de suport a la natalitat i arribada d'immigrants. El paràgraf expressa el problema clarament, seguit d'una solució explícita. Un **títol** possible: «Solucions a l'envelliment de la població».

Text 5

El **tema** del text són els climes continental i oceànic a la península Ibèrica. L'**estructura** és de comparació/contrast. Hi ha un primer paràgraf organitzador que introdueix el tema. El segon paràgraf descriu els dos objectes de comparació (clima continental i clima oceànic). Per a fer-ho, selecciona tres categories que seran objecte de comparació: la localització, la temperatura i les precipitacions. Els elements lingüístics que ajuden a identificar l'estructura són els connectors de canvi de tema (*quant a, pel que fa a*) i els connectors de contrast (*per contra, a diferència de, mentre que*). Títol possible: «Diferències entre els climes peninsulars continental i oceànic».

Activitats 7 i 8 (pàgina 15)

Resposta oberta.

ASPECTES PRAGMÀTICS

Activitat 1 (pàgina 17)

El text reuneix les característiques pròpies del discurs acadèmic. Així, el caràcter objectiu es manifesta en l'absència de díctics, l'ús de procediments d'impersonalitat o la falta d'elements valoratius. Efectivament, aquest text, que curiosament té la dixi com a tema, no inclou cap dixi personal, espacial o temporal. Sí que hi ha mecanismes d'impersonalitat: construccions impersonals amb el pronom *es* o passiva reflexa (*s'anomenen, només es consideren díctics, el lloc en què s'ha produït el discurs, no es pot saber, si es desconeix el lloc*). També, hi predomina la modalitat oracional enunciativa, tot i que apareix una perífrasi d'obligació per a destacar una confusió possible en el receptor (*Cal tenir en compte que...*), la qual cosa demostra que l'explicació es fa tenint en compte els coneixements i les mancances del lector model. Pel que fa als temps verbals, hi predomina el present d'indicatiu (*és, permet, fa, destaca, poden...*) en el valor no temporal. Per acabar, les apareixen diversos recursos explicatius, especialment els parèntesis i els exemples. També hi figura una citació, quan es fa referència a l'obra de Levinson.

Activitat 2 (pàgina 18)

Terme explicat o ampliat	Recurs
díctics de temps	«o díctics personals» Conjunció <i>o</i> amb valor d'equivalència
de l'enunciació	«(del discurs)» Parèntesi explicatiu amb sinònim
simultaneïtat amb el temps de l'enunciació	«(l'ara enunciatiu)» Parèntesi explicatiu
anterioritat	«(és a dir, l'abans d'ara)» Reformulació
adverbis de temps	«(ara, ahir, demà, adés, enguany...)» Exemplificació
sintagmes nominals amb demostratius	«(aquesta vesprada...)» Exemplificació
temps díctics	«(o absoluts)» Conjunció <i>o</i> amb valor d'equivalència
temps díctics	«que indiquen» Proposició de relatiu explicativa
altres formes verbals	«com ara» Exemplificació
el perfet	«(l'anomenat tradicionalment 'pretèrit indefinit')» Parèntesi explicatiu amb sinònim

Activitat 3 (pàgina 19)

Subratllem el recurs explicatiu i marquem en negreta el terme explicat.

1 Les empreses valencianes , <u>incapaces d'autofinançar-se</u> , depenen dels crèdits bancaris.	c
2 Aquests rius tenen un règim pluvionival , <u>és a dir, s'alimenten de la pluja i de les precipitacions en forma de neu caigudes a les muntanyes</u> .	g
3 Miquel Duran i Tortajada , <u>nascut a València</u> , és conegut literàriament com a Miquel Duran de València.	d
4 Els materials erosionats , <u>els sediments</u> , són transportats pels rius, les glaceres, els vents, etc., a un altre lloc.	a
5 Es van impulsar els bateigs obligatoris, cosa que va provocar l'aparició de moriscos (<u>musulmans batejats</u>).	e
6 Per a frenar la difusió del protestantisme es va reorganitzar la Inquisició , <u>un tribunal eclesiàstic encarregat de perseguir i castigar els heretges</u> .	b
7 Els cultius principals d'horta són: hortalisses (<u>ceba, carxofa, col, enciam, bajoques, meló...</u>), plantes farratgeres (<u>com l'alfals</u>), creïlla primerenca i arròs.	f
8 Els il·lustrats defensaven el concepte de sobirania nacional , <u>segons el qual el poder emana dels ciutadans</u> .	i
9 El rei , <u>que ho era per la gràcia de Déu</u> , no responia dels seus actes davant de ningú, ni podia ser jutjat per les seues accions .	j
10 Quan les roques han estat meteoritzades, l'aigua, el vent i el gel en van arrancant els fragments a poc a poc. La roca va perdent material , <u>és a dir, s'erosiona</u> .	h

Activitat 4 (pàgina 19)

Subratllem el recurs explicatiu i marquem en negreta el terme explicat.

Alguns textos, com ara els científics, (EXEMPLIFICACIÓ) es caracteritzen per l'absència de **marques d'íctiques de persona**, és a dir, per l'absència de referències a l'emissor o al receptor dins del text (PARÀFRASI INTRODUIÏDA PER UN CONNECTOR DE REFORMULACIÓ). **L'emissor**, mogut pel desig d'objectivitat, (APOSICIÓ QUE PRESENTA LA CAUSA DEL QUE ES DIRÀ DESPRÉS) decideix no mostrar-se a través dels enunciats que construeix, ni tampoc implicar el receptor en el seu discurs. Per tant, construeix un discurs objectiu, on poden abundar els **procediments d'impersonalitat** (construccions impersonals reflexes, amb subjecte molt genèric, esdevenimentals, amb el verb semblar, amb infinitiu, amb un verb conjugat interpretat de manera impersonal i oracions passives) (PARÈNTESI EXPLICATIU AMB EXEMPLES).

MECANISMES DE COHESIÓ

Activitat 1 (pàgina 24)

Text 1

Connector	Tipus	Altres connectors equivalents
<i>com ara</i>	exemplificació	<i>per exemple, com</i>
<i>però</i>	contrast	<i>ara bé</i>
<i>també</i>	additiu	<i>a més</i>

Text 2

Connector	Tipus	Altres connectors equivalents
<i>per tant</i>	de conseqüència	<i>per això, de manera que, en conseqüència</i>
<i>tot i que</i>	concessiu	<i>encara que, malgrat que</i>
<i>ara bé</i>	oposició/contrast	<i>però</i>
<i>malgrat que</i>	concessiu	<i>tot i que, encara que, per bé que</i>

Activitat 2 (pàgina 24)

Connector	Tipus	Altres connectors equivalents
<i>per exemple</i>	Connexió textual Connector parentètic d'exemplificació	<i>com ara</i>
<i>o, en tot cas</i>	Connexió textual Conjunció disjuntiva més connector parentètic	<i>o, si més no</i>
<i>de fet</i>	Connector textual Connector parentètic	<i>efectivament</i>
<i>però</i>	Connector intraoracional Conjunció adversativa	<i>tanmateix, ara bé</i>
<i>sinó</i>	Connector intraoracional Conjunció advesativa	<i>sinó que</i>
<i>perquè</i>	Connector intraoracional Conjunció causal	<i>ja que</i>

Activitat 3 (pàgina 25)

	Típus	Connector equivalent
En una nit sense núvols i fosca podeu arribar a veure fins a tres mil estels. <u>Tot i que</u> ens poden semblar puntets guspirejants, això és una mera il·lusió òptica.	Connector oracional: conjunció concessiva	<i>encara que</i>
El nucli central de la galàxia es compon d'estels relativament vells, <u>però</u> el disc que l'envolta és jove i actiu.	Connector oracional: conjunció adversativa	<i>tanmateix</i>
La llum visible normal viatja fàcilment en un cel net de núvols. <u>Ara bé</u> , els núvols i els corrents d'aire poden entorbolir la visibilitat.	Connector textual: connector de contrast	<i>tanmateix</i>
<u>Encara que</u> el segle IV va ser de relativa pau, les ciutats entraren en un procés de decadència.	Connector oracional: conjunció concessiva	<i>tot i que</i>
<u>A pesar que</u> les fonts clàssiques parlen de colònies, desconeixem l'existència de pobles o ciutats fundades per aquests colonitzadors.	Connector oracional: conjunció concessiva	<i>malgrat que</i>
<u>També</u> sabem que tenien una religió molts desenvolupada, i coneixem una sèrie de santuaris a l'aire lliure.	<i>també</i> : connector textual conjunció additiva <i>i</i> : connector oracional conjunció additiva	<i>així mateix,</i> <i>a més</i>
En un menjada normal solem prendre verdures, carn i fruita. <u>A més a més</u> , prenem aigua i altres productes inorgànics.	Connector textual: conjunció additiva	<i>a més</i>

Activitat 4 (pàgina 25)

	Funció	Connector equivalent
<i>És a dir</i>	Connexió textual, introdueix una reformulació.	en altres paraules
<i>per tant</i>	Connexió textual, introdueix la conseqüència.	doncs
<i>En definitiva</i>	Connexió textual, afeg una reformulació conclusiva.	en suma
<i>com ara</i>	Connexió oracional, introdueix una exemplificació.	per exemple

COMENTARI DE TEXT

Comentari 3. La dixí personal (pàgina 30)

El text que comentem és un fragment del Diari de sessions de les Corts Valencianes. Es tracta, doncs, de la transcripció d'una intervenció parlamentària, un gènere funcional propi de l'àmbit polític. El fragment transcrit correspon a l'inici de la intervenció i sembla tenir una finalitat predominantment informativa –la presentació del projecte de llei de consells agraris municipals i dels tràmits que l'acompanyen.

A més d'aquesta **intenció** informativa predominant en el fragment que analitzem, no seria gaire agosarat preveure que al llarg de la resta de la intervenció –que no coneixem– poguera aparèixer un to més argumentatiu en defensa de la llei que s'hi presenta. No oblidem que, segons l'esquema clàssic de la retòrica, l'*exordium* i la *narratio* precedeixen l'*argumentatio*. Així, aquest text recolliria les dues primeres parts, en què es presenta el tema, s'intenta aconseguir la bona predisposició de l'auditori i es narren els fets.

Si aquesta hipòtesi s'acompliria, tindríem, en el conjunt del discurs, una estructura argumentativa clàssica. Tanmateix, el fragment breu que analitzem respon a una seqüència expositiva, amb el predomini de l'eix de present en les formes verbals. A més, s'hi introdueix un relat breu dels fets organitzat al voltant de l'eix de passat (*Aquest projecte de llei fou presentat... i es va publicar...*) i amb l'ús característic de les dates com a connectors o organitzadors temporals.

D'altra banda, l'inici de la intervenció respon a les característiques d'una exposició oral. S'hi presenta l'orador i es legitima davant l'audiència mitjançant l'argument d'autoritat (*La Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca ha tingut la consideració de designar-me...*). S'intenta captar la benevolència de l'audiència manifestant l'agraïment i la satisfacció per la tasca encomanada.

Quant al **canal** emprat, es tracta d'un discurs oral, en què emissor i receptor comparteixen el temps i l'espai de l'enunciació. Tanmateix, no és un text espontani, sinó que respon a una planificació i preparació prèvies. El debat que seguiria aquesta presentació podria tenir un caràcter més espontani, tot i que els arguments i els recursos que s'utilitzen en un debat polític han de ser planificats prèviament si es vol ser eficaç.

Pel que fa a la **relació socioinstitucional** entre els participants de l'enunciació, som en un àmbit molt formalitzat –l'àmbit parlamentari–, regulat per unes normes rígides i unes convencions prefixades. El grau de formalitat és, per tant, molt alt, malgrat el seu caràcter oral. El podem considerar un text monologat, perquè la successió possible de torns de parla està limitada per unes normes molt estrictes.

La presència de l'emissor no s'observa en el segon paràgraf –on s'intenta transmetre una informació objectiva–, però sí que és abundant en el primer, precisament el que té la finalitat de captar l'atenció i la bona predisposició de l'audiència.

Aquest tret ens mena a abordar l'anàlisi de les marques enunciatives del text, és a dir, dels elements lingüístics que manifesten en el text la presència dels elements del context.

La intervenció s'inicia amb un ús evident de la **dixi social** (*Molt Excel·lent Senyor President. Il·lustres Senyores i Senyors Diputats*). S'hi utilitzen fórmules ja fixades en l'estructura de la llengua que mostren un tipus de relació social determinat (la que es dona entre diputats a Corts). Aquesta és l'única referència als receptors que hi trobem.

A continuació abunda la **dixi personal**, que fa present l'emissor dins del text: morfemes verbals de primera persona del singular i pronoms personals (*designar-me, comparec, em proporciona, agraiisc, em produeix*), i la dixi espacial amb demostratius que s'interpreten en relació amb l'espai de l'enunciació, que són intel·ligibles perquè orador i audiència comparteixen el mateix espai comunicatiu (*ací davant aquesta tribuna*). Aquesta abundància és coherent amb la finalitat del fragment introductori (*exordium*): acostar-se a l'audiència, legitimar-se com a emissor, aconseguir la benevolència.

A més dels elements dítics, també trobarem en el primer paràgraf alguns procediments de modalització, propis del discurs subjectiu, que manifesten l'opinió de l'emissor (*satisfacció, signe de confiança, agraiisc, importància*).

Per contra, el segon paràgraf es caracteritza per la impersonalitat i la manca de dítics, ja que vol ser una presentació objectiva d'uns fets. Així, hi trobem l'ús de la passiva *–fou presentat–* i de la passiva reflexa *–es va publicar, s'inicia, es van presentar*.

En conclusió, es tracta d'una intervenció parlamentària típica, gènere de l'àmbit polític caracteritzat pel caràcter oral i un nivell de formalitat molt elevat. La presència de l'audiència, ja que es tracta d'un discurs en situació, permet la utilització de dítics. Tanmateix, l'orador sols els fa servir a l'inici del seu discurs, en la part corresponent a l'*exordium*, quan vol fer un discurs més subjectiu que l'acoste a l'auditori. La resta del fragment constitueix una *narratio* informativa que manté un to objectiu. Hi predomina, doncs, l'estructura expositiva, tot i que podem imaginar que la resta del discurs adoptaria una estructura argumentativa en defensa del projecte de llei. Aquesta finalitat informativa predominant en el text estaria, per tant, al servei d'una intenció argumentativa més global. El desconeixement de la resta del discurs ens impossibilita comprovar aquesta hipòtesi.

Comentari 4. Entrecruament de les isoglosses (pàgina 32)

Anàlisi del contingut informatiu

El text té un títol informatiu que inclou parcialment el tema del text: la caracterització del valencià com un conjunt de parlars dialectals i no com una única varietat diatòpica.

Quant a l'estructura, podríem delimitar-ne tres parts: una introducció –corresponent al primer paràgraf– en què se situa el valencià dins del català occidental i es mostra que no hi ha coincidència entre frontera política i frontera lingüística; un cos expositiu central –corresponent als cinc paràgrafs següents– cadascun dels quals se centra en una característica determinada i la situa en una zona concreta; per acabar, una conclusió derivada de l'exposició anterior, que correspon al darrer paràgraf.

Són molt nombrosos els recursos explicatius, com ara parèntesis amb exemples o reformulacions (*El valencià s'agrupa dialectalment amb el català occidental; és a dir, amb el parlar de Tortosa i Lleida...*).

Caracterització del text. Aspectes pragmàtics

És un text expositiu, de l'àmbit acadèmic, que té com a finalitat informar. Quant a la variació lingüística, s'utilitza l'estàndard i un registre formal, que inclou terminologia pròpia de la disciplina acadèmica (*isoglosses, varietat diatòpica...*).

La funció lingüística predominant és la referencial, d'acord amb el caràcter objectiu i informatiu del text, però també és important la funció metalingüística.

L'objectivitat acadèmica explica l'absència de dítics personals, espacials o temporals. Cal dir que el temps verbal predominant és el present d'indicatiu en el valor no temporal, el propi del text expositiu de l'àmbit acadèmic.

Sí que hi apareix algun mecanisme de modalització (*cal dir*) i d'impersonalitat (*s'identifica, s'usen*).

No hi ha diferents veus enunciatives i no hi apareixen citacions. Tampoc no hi figuren referències intertextuals.

La característica més rellevant pròpia dels textos acadèmics és l'abundància de recursos explicatius (parèntesis, exemples...).

Caracterització del text. Procediments de cohesió

Hi trobem diferents connectors textuais: d'exemplificació (*entre el parlar de Vinaròs i el d'Ulldecona, per exemple...*), de contrast (*Cal dir, però... L'alacantí, en canvi...*), d'addició (*També es consideren.../D'altra banda, el valencià modern...*), consecutiu (*L'examen sincrònic del valencià, doncs, mostra...*).

Hi ha pocs usos rellevants de la referència gramatical, però sí que hi ha una cohesió lèxica important: sinònims (*variant, parlar*), hipònims i hiperònim (*alacantí, apitxat/valencià*), repetició d'uns mots determinats (*valencià, desinència, article...*), camp semàntic de la lingüística.